

Seppo Laakso, Kaupunkitutkimus TA

Riikka Vataja, Helsingin seudun kauppakamari

Olli Oja, Ennakointikamari

02/2022

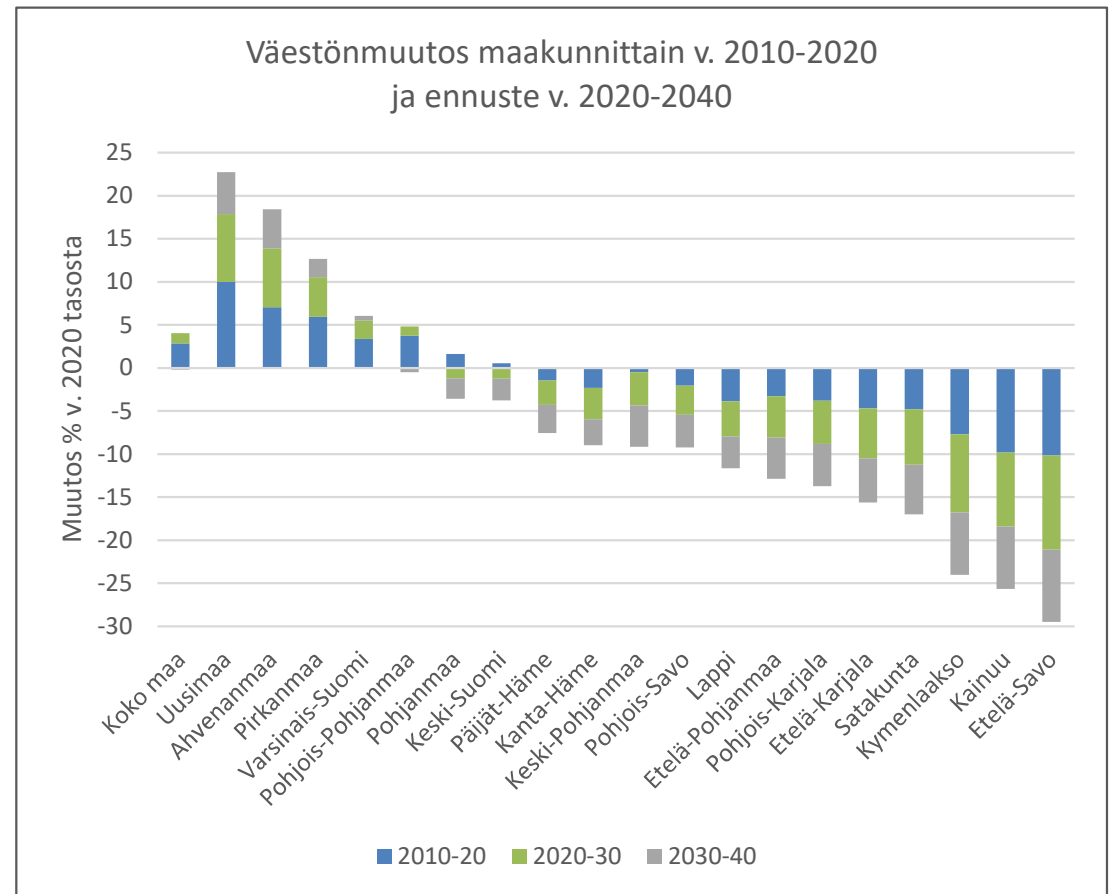
Korkeakoulujen aloituspaikat ja hakijat Uudellamaalla ja muissa korkeakoulumaakunnissa

Selvityksen tavoite

- Selvityksen tarkoituksena on kuvata ja analysoida Uudenmaan näkökulmasta toisen asteen koulutuksesta valmistuvien nuorten hakeutumista ja valikoitumista korkeakouluihin sekä alueen korkeakoulujen koulutustarjontaa suhteessa alueen nuorten koulutuskysyntään.
- Näkökulmana on erityisesti alueellinen epätasapaino alueen toisen asteen oppilaitoksista valmistuvien nuorten määrän ja alueen korkeakoulujen aloituspaikkamäärän suhteessa.

Väestönmuutos Suomen maakunnissa

- Suomen väestökehitys on eriytynyt voimakkaasti maakuntien välillä ja myös niiden sisällä. 2010-luvulla väestö kasvoi väestöltään suurimmissa ja kaupungistuneimmissa maakunnissa ja muutamassa muussa yliopistomaakunnassa sekä Ahvenanmaalla.
- Väestö kasvoi myös joidenkin yliopistomaakuntien keskuskaupungeissa, mutta muun maakunnan väestön väheneminen veti usean maakunnan väestön laskuun.
- Tilastokeskuksen ennusteen (2021) mukaan väestönkasvu hidastuu useimmissa kasvavissa maakunnissa.
- Useimmissa vähenevän väestön maakunnissa lasku kiihtyy 2020-luvulla, mutta hidastuu sen jälkeen 2030-luvulla.

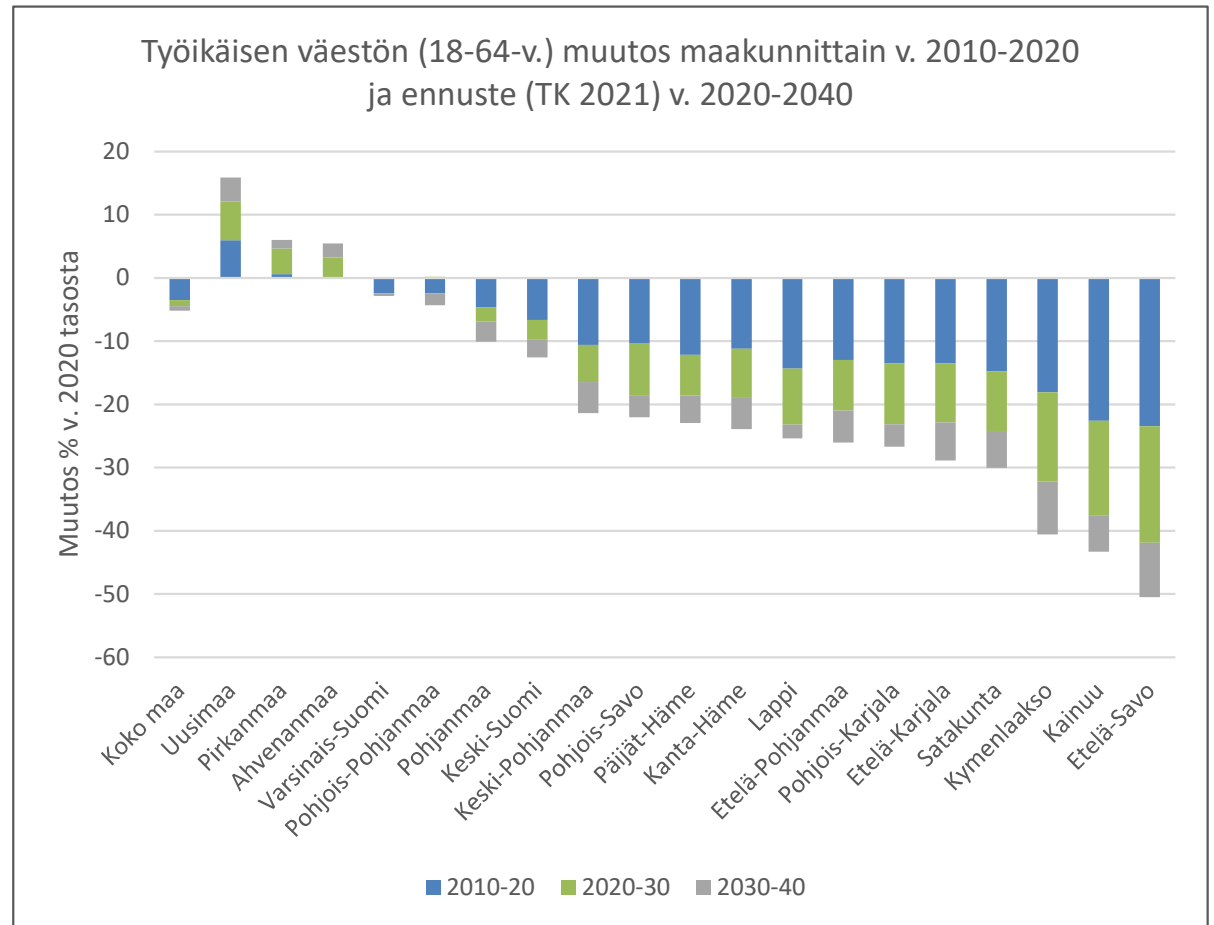

Väestöennuste: Tilastokeskus 2021.

- Kaikissa maakunnissa väestökehitykseen vaikuttaa vahvasti kuolleisuuden kasvu väestön ikääntymisen seurauksena.

Työikäisen väestön muutos

- Työikäisen väestön muutos on ollut 2010-luvulla ja tulee ennusteen mukaan seuraavina vuosikymmeninä olemaan rajumpi kuin koko väestön muutos useimmissa maakunnissa.
- Koko maassa työikäisen väestön määrä kääntyi laskuun 2010-luvun alussa ja väheneminen tulee jatkumaan voimakkaana 2020-luvulla. Sen sijaan 2030-luvulla väheneminen hidastuu.
- Muutoksen taustalla on suurten ikäluokkien tulo eläkeikään 2010-luvulla ja vanheneminen 2020-luvulla. Maahanmuutto on kompensoinut muutosta jonkin verran, mutta ei ole riittänyt muuttamaan suuntaa.
- Tilastokeskuksen ennusteen (2021) mukaan työikäinen väestön kasvaa 2020- ja 2030-luvulla vain Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Ahvenanmaalla.

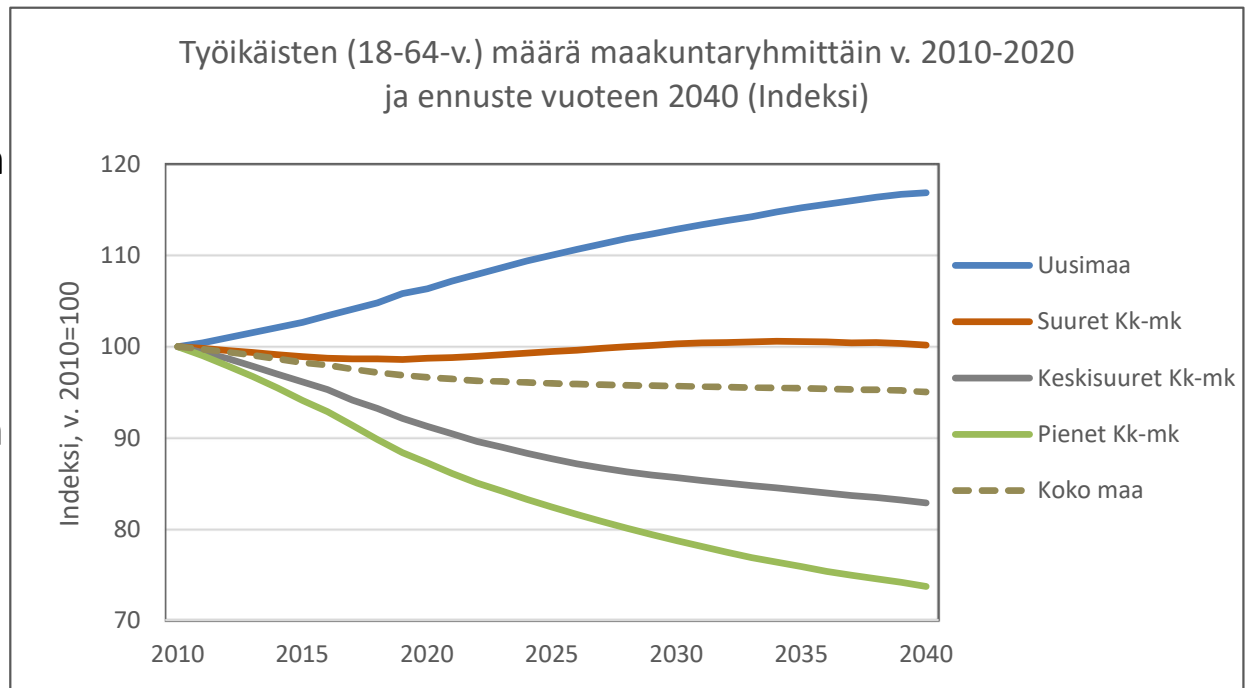

Väestöennuste: Tilastokeskus 2021.

Työikäinen väestö maakuntaryhmissä

- Suomen maakunnat jaetaan seuraavassa korkeakoulusektorin koon perusteella neljään osaan:
 - Uusimaa, noin 16 000 korkeakoulujen aloituspaikkaa*
 - Suuret korkeakoulumaakunnat (Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Pohjois-Pohjanmaa), 5 000 – 7 000 aloituspaikkaa
 - Keskisuuret korkeakoulumaakunnat (Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Pohjanmaa, Lappi), 2000 – 5000 aloituspaikkaa
 - Muut maakunnat (Satakunta, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi), alle 2000 aloituspaikkaa.
- Uudellamaalla työikäisen väestön kasvun ennustetaan jatkuvan koko Tilastokeskuksen ennusteperiodin ajan. Suurissa yliopistomaakunnissa työikäisen väestön ennustetaan pysyvän jokseenkin samalla tasolla ennustejakson loppuun asti.
- Muissa yliopistomaakunnissa sekä muissa maakunnissa työikäisen väestön vähenemisen ennustetaan jatkuvan hidastuvasti.
- Jyrkintä väheneminen on pienten korkeakoulumaakuntien ryhmässä.

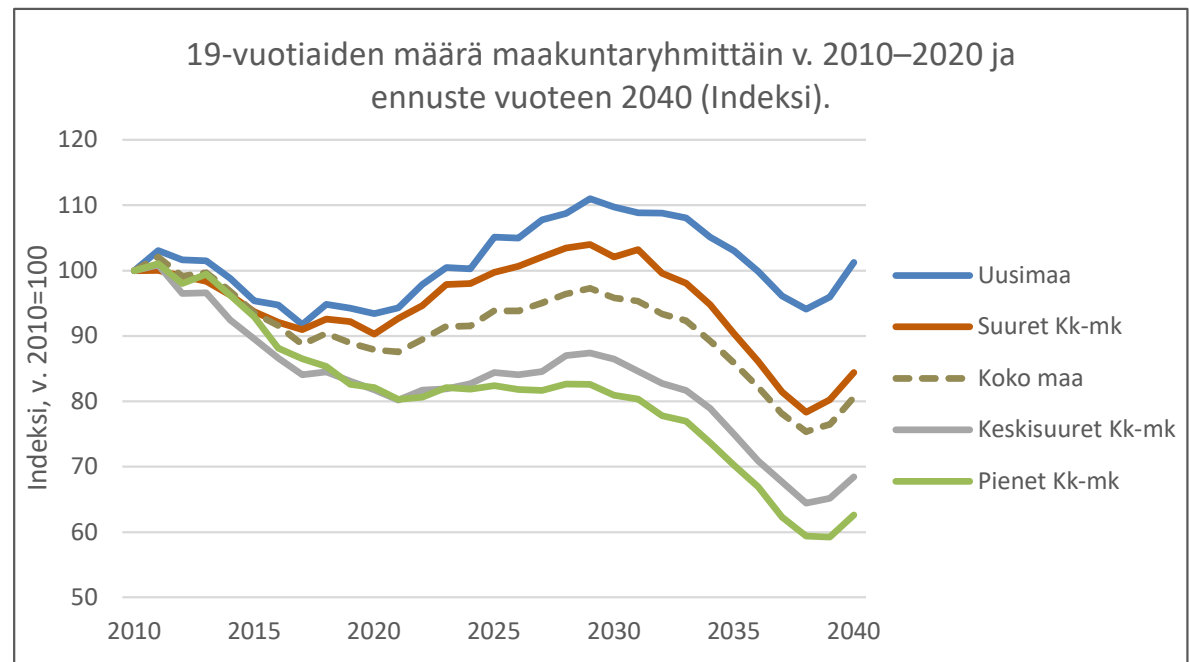
• Aloituspaikat vuodessa maakuntaa kohti 2019-21 (ka).
Tietolähde: Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

Väestöennuste: Tilastokeskus 2021.

Opiskeluikäinen väestö maakuntaryhmissä

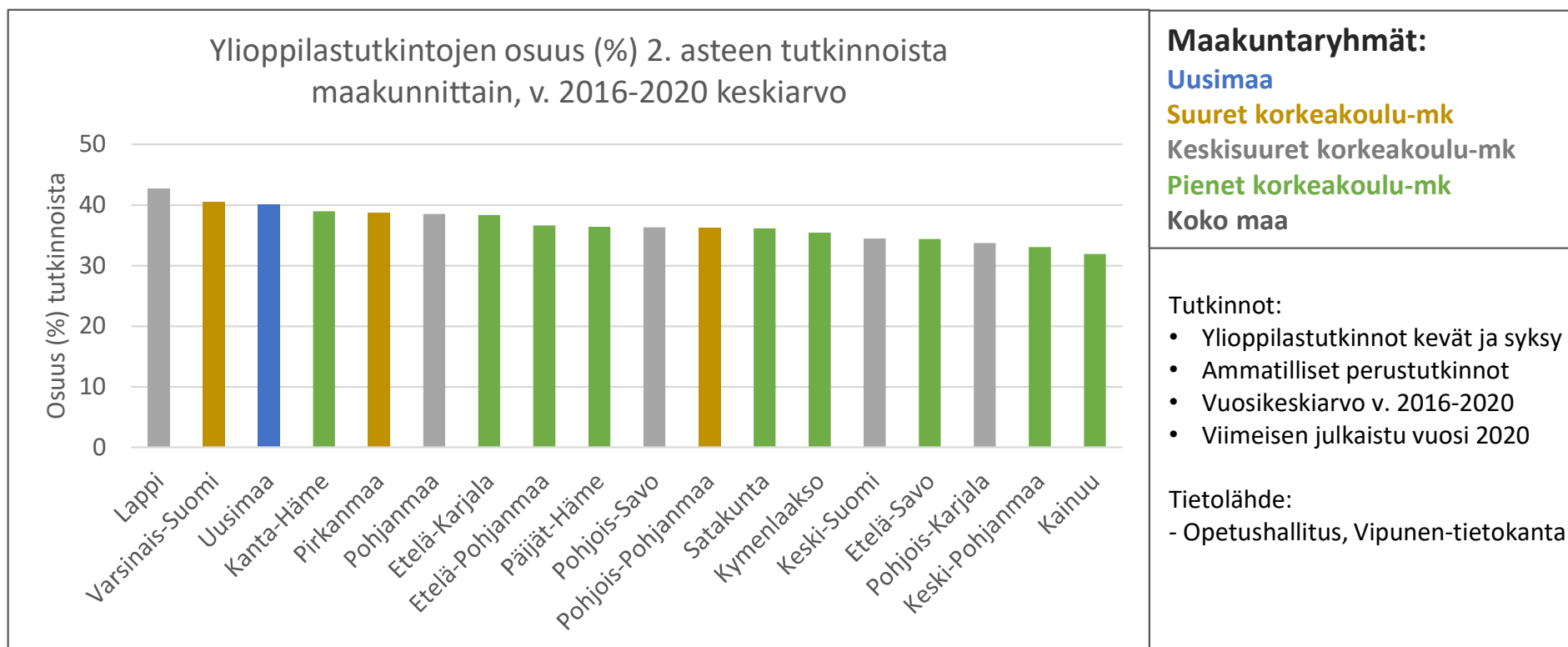
- Suomessa 19 vuotta on 2. asteen tutkinnon suorittaneiden sekä korkeakouluihin hakijoiden yleisin ikä, joka toimii oheisessa kuviossa opiskeluikäisen väestön trendin kuvaajana.
- Opiskeluikään tulevien määrä on vaihdellut ja tulee vaihtelevaan voimakkaasti syntyneiden ikäluokkien kokoeroja seuraten kaikissa maakuntaryhmissä. Ennuste vuosille 2021–2040 perustuu pääasiassa 2000-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana syntyneiden ikäluokkien kokoon.
- 19-vuotaiden määrä laski 2010-luvulla koko maassa yli 10 %, johtuen 1990-luvulla syntyneiden ikäluokkien pienenemisestä. Sen sijaan 2020-luvulla 19-vuotiaiden määrän ennustetaan kääntyvän nousuun aikaisempaa suurempien ikäluokkien tullessa opiskeluikään. Käänteen uuteen jyrkkään laskuun ennakoidaan tapahtuvan 2020-luvun lopulla.
- Maakuntaryhmien väliset erot ovat suuria. Uudellamaalla 19-vuotiaiden määrän ennakoidaan olevan suurempi vuonna 2040 kuin 2020.
- Muissa maakunnissa opiskeluikäisten määrän ennustetaan supistuvan, eniten pienten Kk-maakuntien ryhmässä.

Väestöennuste: Tilastokeskus 2021.

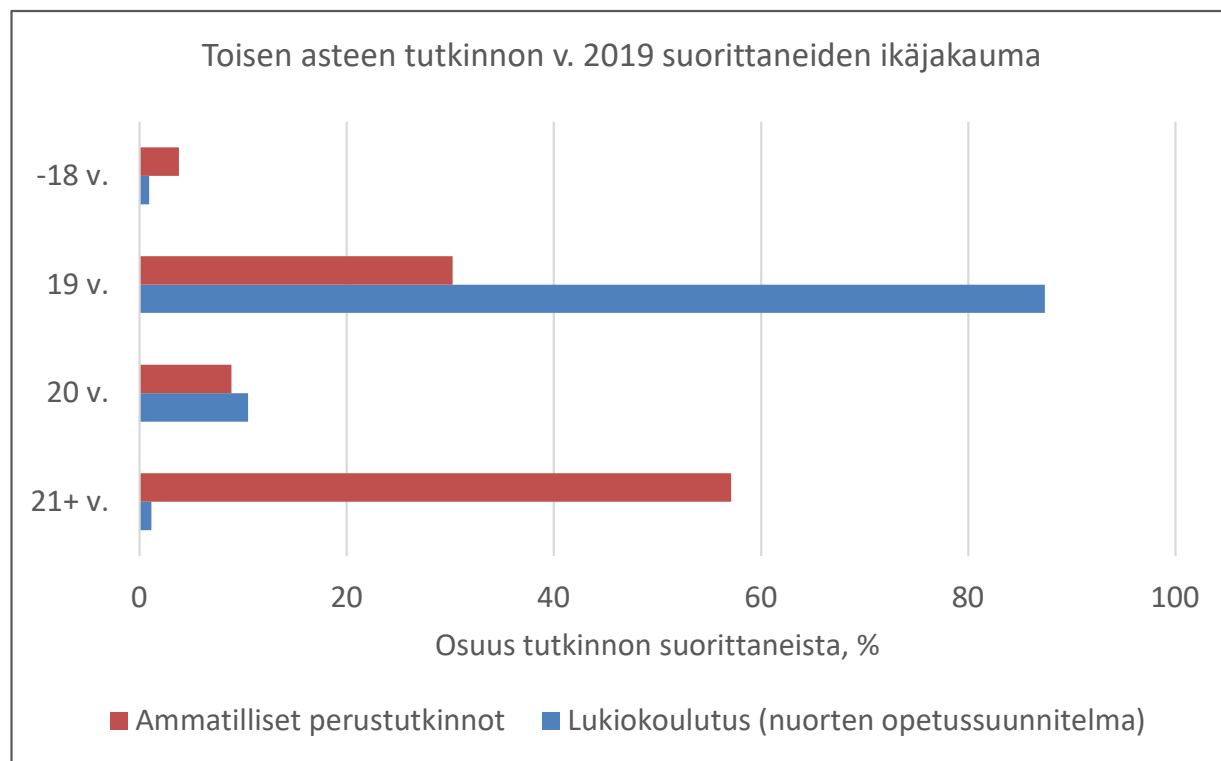
Toisen asteen tutkinnot koko maassa ja maakunnissa

- Suomessa suoritettiin vuosittain noin 80 000 toisen asteen perustutkintoa 2010-luvun jälkipuolella.
- Tutkintojen määrä laski 2010-luvulla 2. asteen tutkintoikäisen väestön vähenemisen vuoksi.
- Koko maan 2. asteen tutkinnoista 38 % oli ylioppilastutkintoja ja 62 % ammatillisia perustutkintoja.
- Maakunnittain YO-tutkintojen osuus vaihteli 43–32 %:n välillä – Uudellamaalla 40 %.
- Matalimmat osuudet olivat pääasiallisesti pienissä korkeakoulumaakunnissa .

Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden ikä

- Ylioppilastutkinnon suorittaneista 87 % oli 19-vuotiaita ja 11 % 20-vuotiaita (2019).
- Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla yleisin tutkintoikä on 19 vuotta (30 %) ja toiseksi yleisin 20 vuotta (9 %).
- Kokonaisuutena ammatillisen perustutkinnon suorittajien ikähajonta on suuri – yli 30 vuotiaita on kolmannes.

Tutkinnot v. 2019:

- Ylioppilastutkinnot kevät ja syksy
- YO-tutkinto: nuorten opetussuunnitelma
- Ammatilliset perustutkinnot

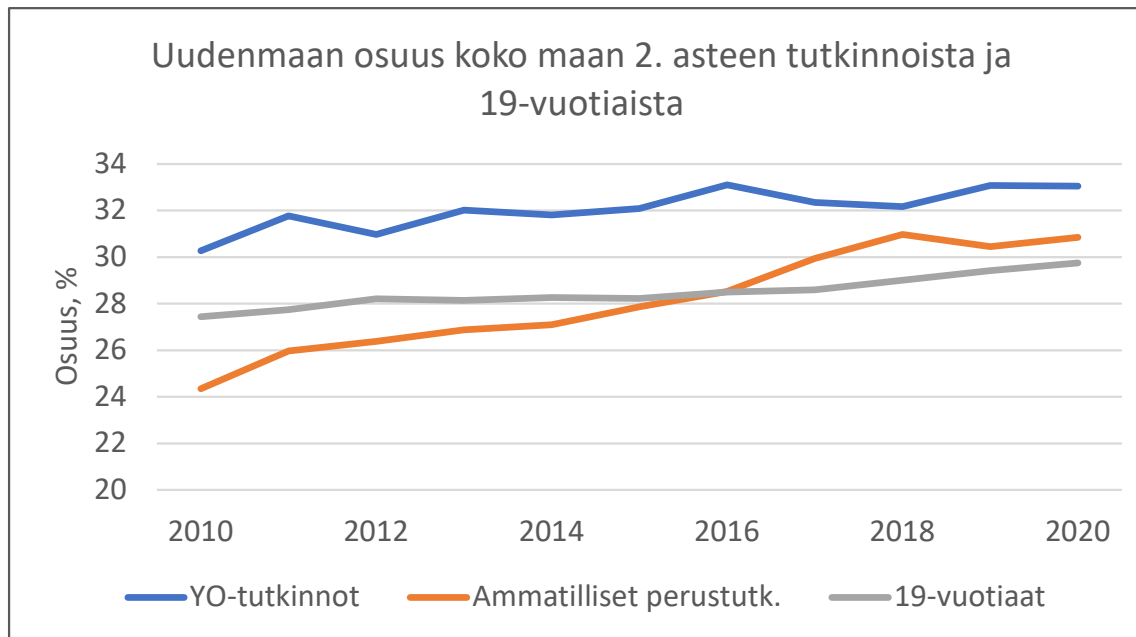
Alue: koko maa

Tietolähde:

- Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

Toisen asteen tutkinnot ja 19-vuotiaat Uudellamaalla

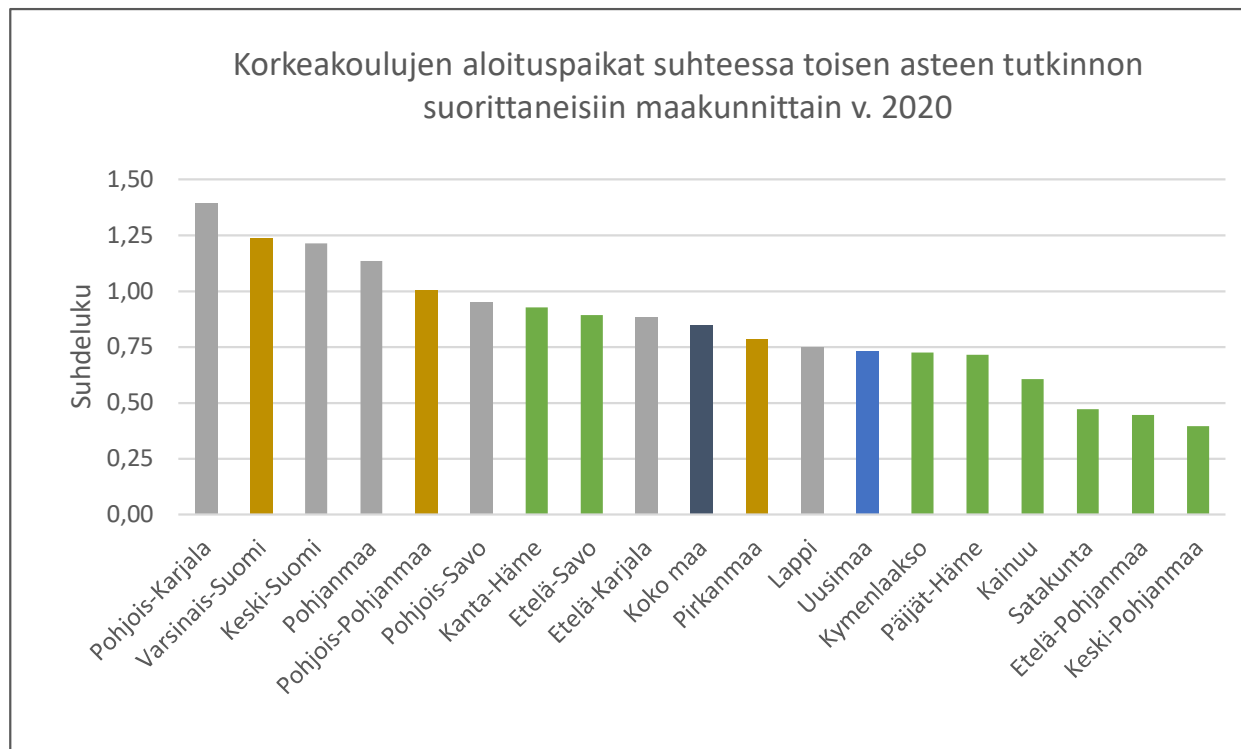
- Uudenmaan osuus Suomen koko väestöstä on 31 % ja 19-vuotiaista 30 % (v. 2020)
- Uudenmaan osuus ylioppilastutkinnoista on 33 % ja ammatillisista perustutkinnoista 31 % (v. 2020)
- Osuudet kasvoivat systemaattisesti 2010-luvulla – nopeimmin ammatillisten perustutkintojen osuus.

19-vuotiaat = ed.v.lopun 18-vuotiaat

Korkeakoulujen aloituspaikat suhteessa toisen asteen tutkintoihin maakunnittain

- Korkeakoulujen aloituspaikkamäärä suhteessa toisen asteen tutkinnon suorittaneisiin kuvaa korkeakoulujen opiskelupaikkojen tarjonnan suhdetta oman maakunnan opiskelupaikkakysyntään.
- Koko maassa aloituspaikkoja 0,85 yhtä toisen asteen tutkinnon suorittanutta kohti.
- Uudellamaalla suhdeluku oli 0,7 yhtä toisen asteen suorittanutta kohti, pienempi kuin suurissa tai keskisuurissa korkeakoulumaakunnissa.
- Viidessä kärkimaakunnassa, jotka ovat suuria tai keskisuuria korkeakoulumaakuntia, suhdeluku oli välillä 1-1,4.
- Alimmat suhdeluvut olivat pienissä korkeakoulumaakunnissa.

Maakuntaryhmät:

Uusimaa

Suuret korkeakoulu-mk

Keskisuuret korkeakoulu-mk

Pienet korkeakoulu-mk

Koko maa

2. Asteen tutkinnot:

- YO- tutkinto ja ammatilliset perustutkinnot
- koko vuosi 2020
- YO-tutkinnot kevät ja syksy 2020

Aloituspaikat:

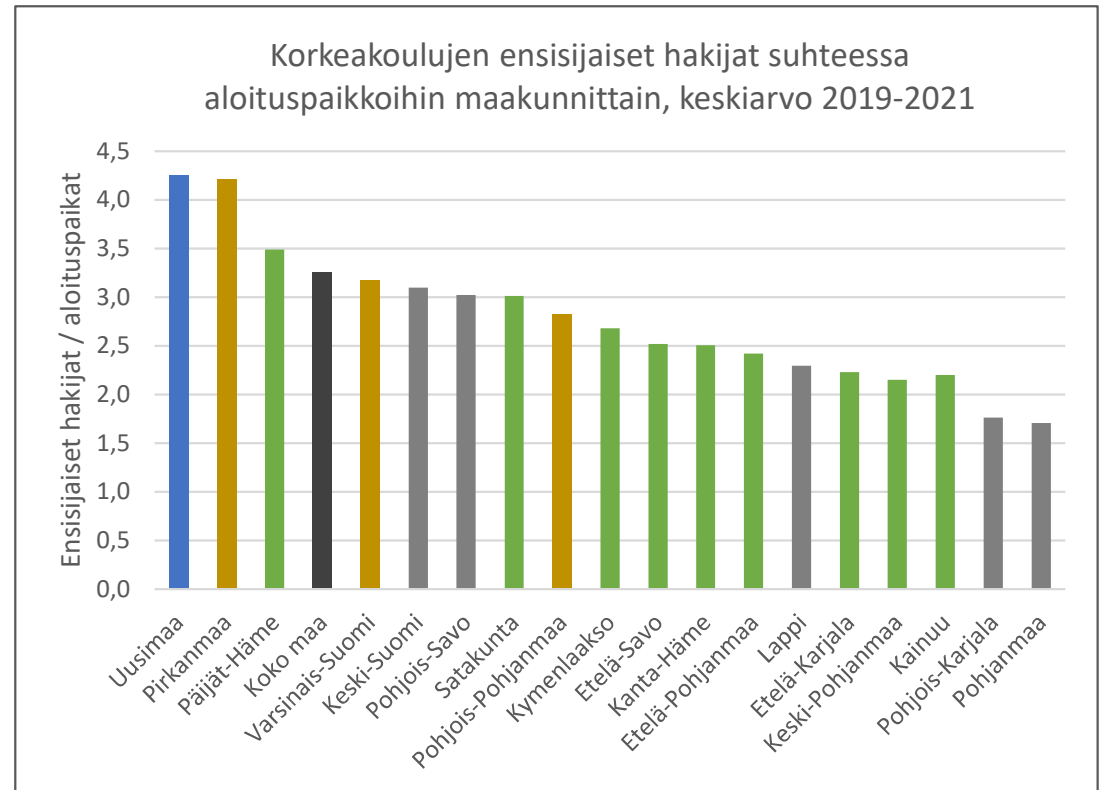
- syksy 2020 ja kevät 2021 yhteensä
- yhteishaku
- yliopistot ja ammattikorkeakoulut koulutuspaikan sijainnin mukaan

Tietolähde:

- Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

Ensisijaiset hakijat suhteessa korkeakoulujen aloituspaikkoihin maakunnittain

- Uusimaa ja Pirkanmaa ovat selvästi halutuimmat opiskelumaakunnat korkeakouluihin pyrkiville.
- Korkeakoulujen ensisijaisia hakijoita oli Uudellamaalla ja Pirkanmaalla noin 4,3-kertainen määrä suhteessa oppilaitosten aloituspaikkojen määrään, koko maan keskiarvon ollessa 3,3.
- Alimmat suhdeluvut olivat noin 1,7.
- Korkeimmat suhdeluvut painottuvat Uudenmaan ohella suuriin korkeakoulumaakuntiin, mutta niiden ohella myös Päijät-Häme ylittää koko maan keskiarvon.

Maakuntaryhmät:

Uusimaa

Suuret Korkeakoulu-mk

Keskisuuret korkeakoulu-mk

Pienet korkeakoulu-mk

Koko maa

Korkeakoulujen hakijat sekä aloituspaikat:

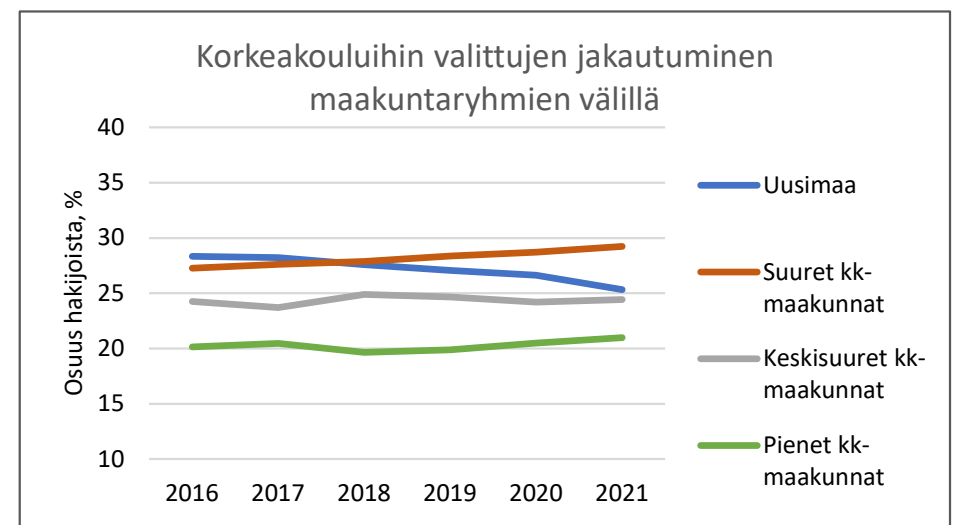
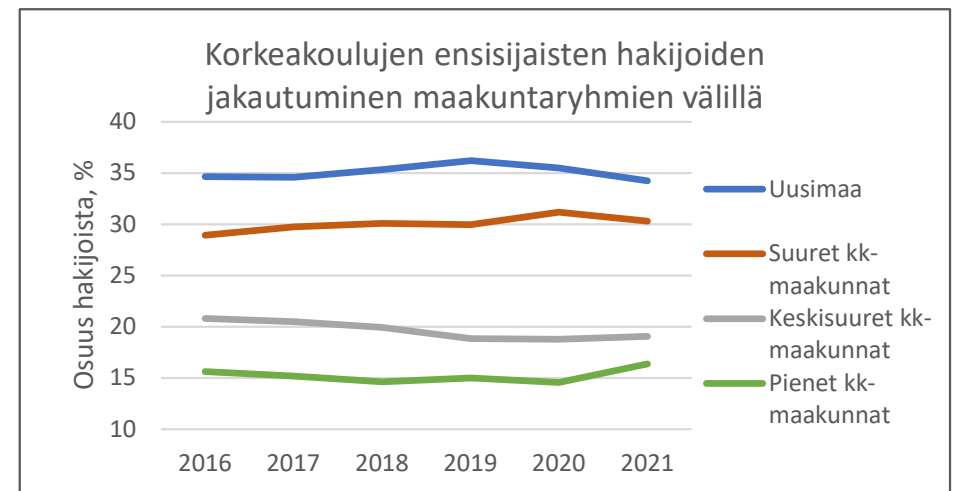
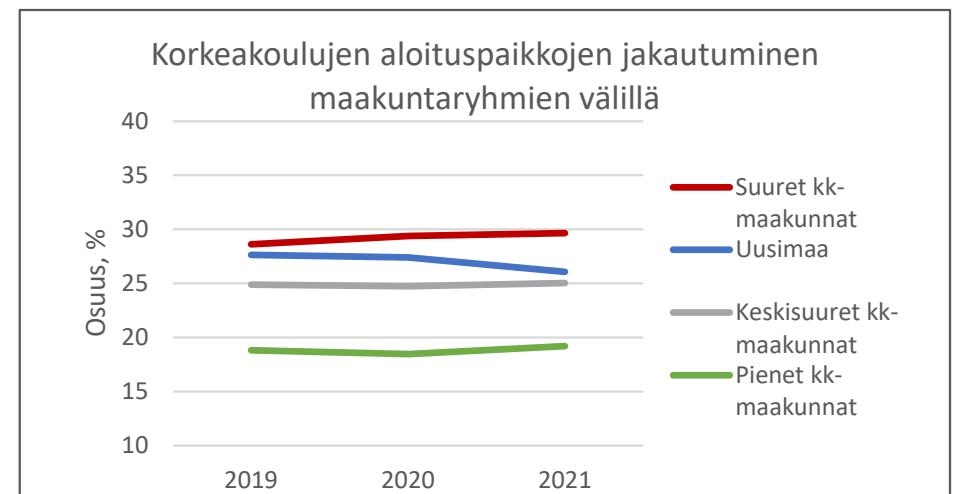
- koko vuosi , keskiarvo 2019-2021
- yhteishaku
- yliopistot ja ammattikorkeakoulut
koulutuspaikan sijainnin mukaan

Tietolähde: Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

Korkeakoulujen hakijat ja valitut maakuntaryhmittäin

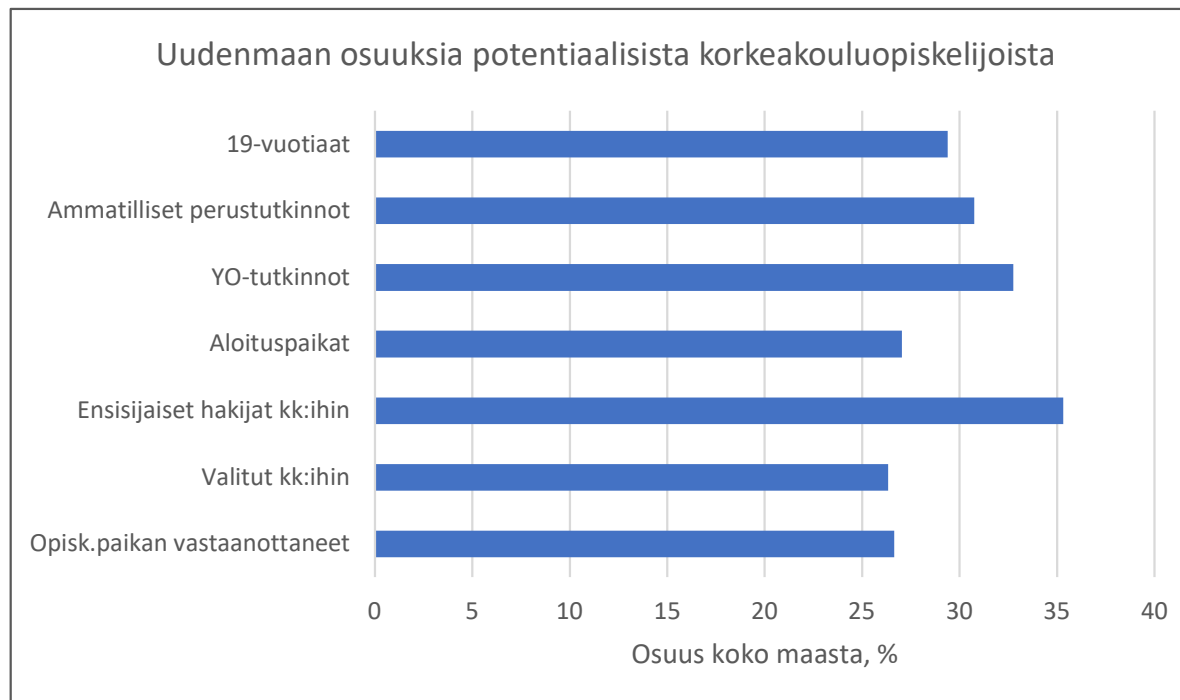
- Uudenmaan osuus maan korkeakoulujen yhteishaun aloituspaikoista oli 26,1 % ja osuus korkeakoulujen ensisijaisista hakijoista 34 % vuonna 2021.
- 19-vuotiaasta väestöstä Uudenmaan osuus oli 31 % vuonna 2021, ja osuus on kasvanut ja tulee nousemaan edelleen vuosittain.
- Ensisijaisten hakijoiden osuus Uudellemaalle on kolmanneksen suurempi kuin aloituspaikkojen osuus.
- Korkeakouluihin valittujen alueellinen jakauma noudattelee aloituspaikkojen jakaumaa v. 2019-2021.
- Uudenmaan korkeakouluihin valittujen valtakunnallinen osuus on laskenut 3 %-yksikköä vuodesta 2016 vuoteen 2021.
- Pienten korkeakoulumaakuntien osuus valituista on korkeampi kuin aloituspaikoista, valittujen määrä ylittää selvästi aloituspaikkojen määrän.

Tietolähde: Opetushallitus, Vipunen-tietokanta
Aloituspaikat saatavissa vain vuosilta 2019-2021.

Uudenmaan osuus toisen asteen tutkinnoista ja korkeakouluihin hakijoista

- Uudenmaan osuus 2. asteen tutkintovuoden 19-vuotiaista on 29 %, ammatillisista perustutkinnoista 31 % ja ylioppilastutkinnoista 33 %
- Korkeakoulujen ensisijaisista hakijoista osuus on 35 %
- Sen sijaan korkeakoulujen aloituspaikoista ja koulutukseen valituista osuus on 27 %.
- Aloituspaikkojen määrä Uudenmaan korkeakouluissa on alimitoitettu suhteessa opiskelupaikkojen kysyntään, jota indikoivat opiskeluikäisen väestön osuus, 2. asteen tutkintojen osuus sekä maakunnan korkeakoulujen ensisijaisten hakijoiden osuus.

2. Asteen tutkinnot:

- YO- tutkinto ja ammatilliset perustutkinnot
- koko vuosi , keskiarvo 2018-2020

Korkeakouluihin hakijat ja valitut:

- koko vuosi , keskiarvo 2019-2021
- yhteishaku
- yliopistot ja ammattikorkeakoulut koulutuspaikan sijainnin mukaan

Tietolähde: Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

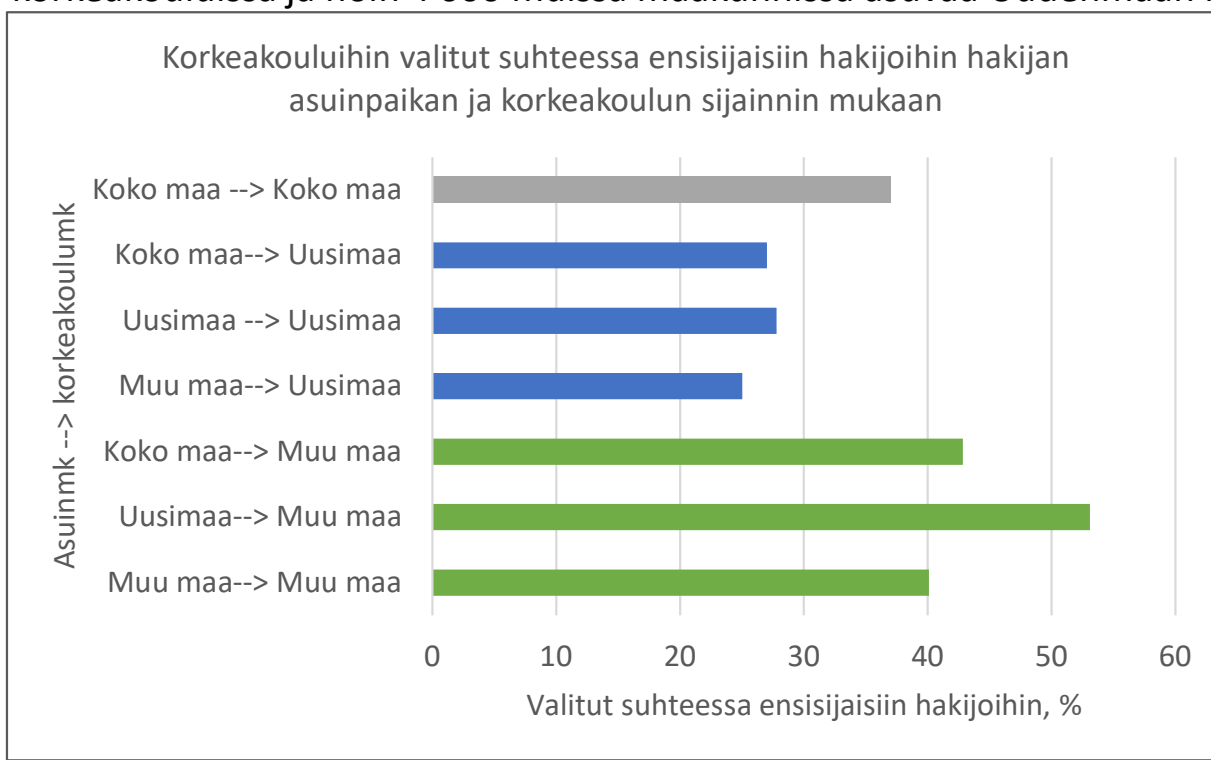
19-vuotiaat

- ka 2018-2020 (31.12.)

Tietolähde: Tilastokeskus

Opiskelemaan valitut suhteessa ensisijaisiin hakijoihin korkeakoulu- ja asuinalueen mukaan

- Suomen korkeakouluihin valittiin keskimäärin 37 % ensisijaisista hakijoista vuosien 2019-2021 yhteishauissa.
- Uudellamaalla sijaitseviin korkeakouluihin opiskelemaan pääsy on huomattavasti vaikeampaa kuin muun Suomen korkeakouluihin.
- **Uudenmaan korkeakouluihin** valittujen osuus oli 27 % kaikista ensisijaisista hakijoista v. 2019-2021; osuus oli hieman korkeampi Uudellamaalla asuvista hakijoista ja hieman alempi muualla asuvista.
- **Muun Suomen korkeakouluihin** valittiin 43 % kaikista ensisijaisista hakijoista; Uudeltamaalta hakevista valittiin 53 % ja muualta maasta hakevista 40 %.
- Viime vuosina noin 7 500 Uudellamaalla asuvaa nuorta aloitti vuosittain opiskelun muiden maakuntien korkeakouluissa ja noin 4 000 muissa maakunnissa asuvaa Uudenmaan korkeakouluissa.

Korkeakoulujen uudet opiskelijat:

- Yhteishaku, varsinainen haku
- Keskiarvo v. 2019-2021
- Hakijan kotimaakunta
- Korkeakoulun sijaintimaakunta
- Huom. Yhteishaussa ulkomaisten hakijoiden osuus marginaalinen

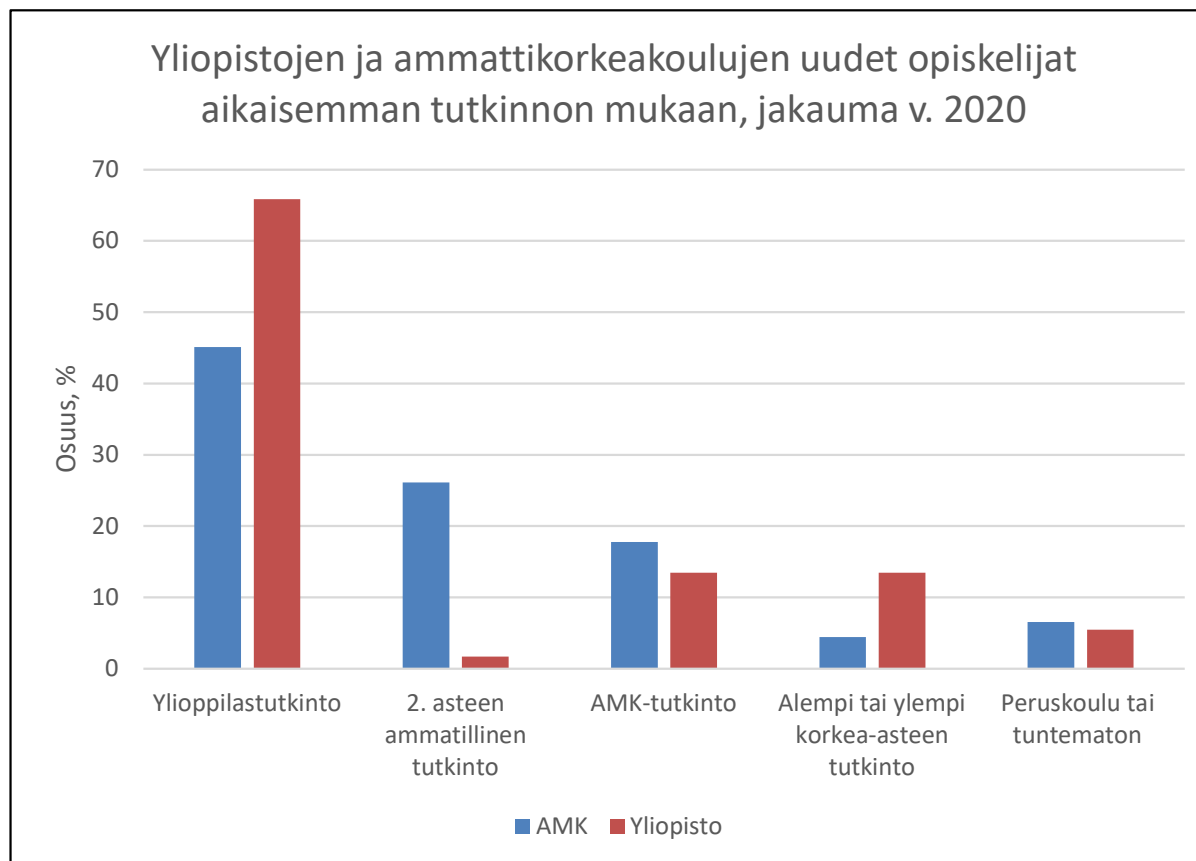
Tietolähde: Opetushallitus, Vipunen-tietokanta

■ = Haku Uudenmaan korkeakouluihin

■ = Haku muun maan korkeakouluihin

Korkeakoulujen uusien opiskelijoiden koulutustausta

- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uusien opiskelijoiden koulutustaustan jakaumat eroavat.
- Yliopistojen uusista opiskelijoista 2/3:lla korkein edeltävä tutkinto on ylioppilastutkinto, neljänneksellä on AMK-tutkinto tai korkea-asteen tutkinto.
- Uusista AMK-opiskelijoista alle puolella on ylioppilastutkinto, neljänneksellä 2. asteen ammattitutkinto ja viidenneksellä aiempi AMK-tutkinto tai korkea-asteen tutkinto.

Korkeakoulujen uuden opiskelijat:

- Sisältää yhteishaun lisäksi myös erityishakujen kautta tulleet opiskelijat
- Tiedot: koko maa

Tietolähde: Tilastokeskus

Ulkomaille opiskelemaan lähtevät opiskelijat

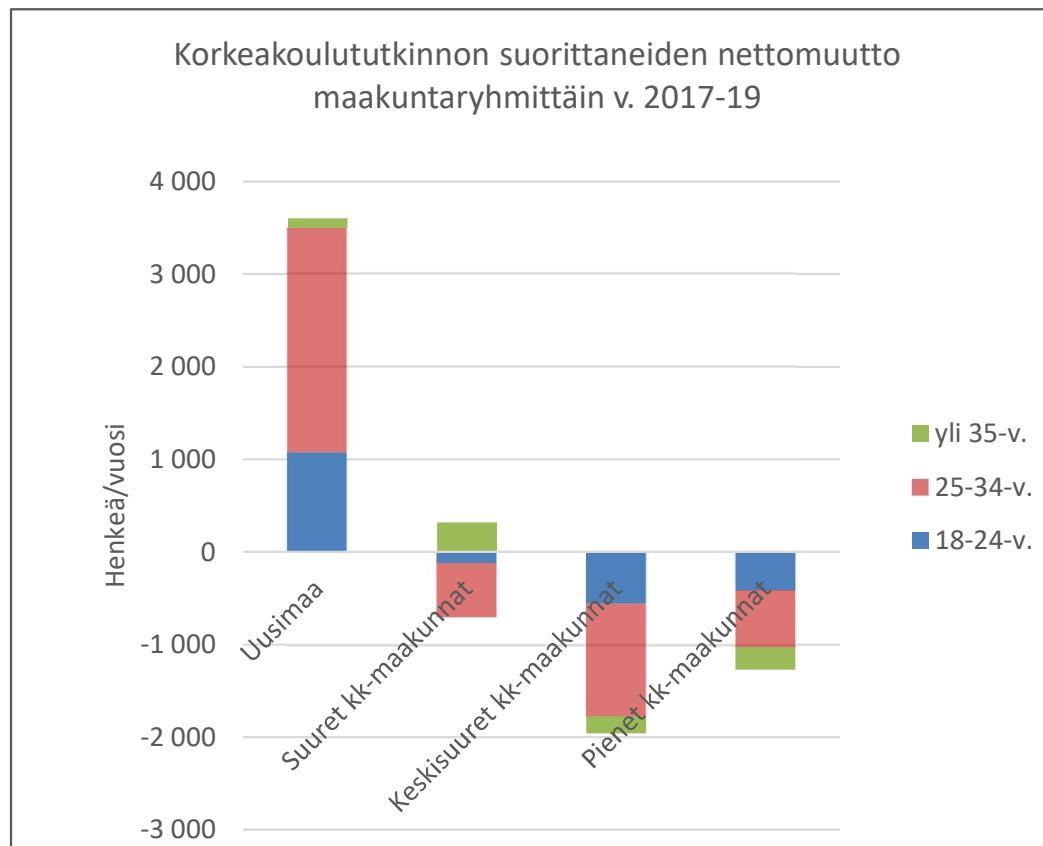
- Suomesta ulkomaille lähteneiden ulkomaiseen tutkintoon tähtäävien opiskelijoiden määrä kasvoi nopeasti 2010-luvulla.
 - Lukuvuonna 2018/19 määrä saavutti tähänastisen huipun: 9 703 tutkinto-opiskelijaa
 - Kasvua 78 % lukuvuodesta 2010/11
 - Lukuvuosina 2019/20 ja 2020/21 määrät laskivat: 9 010 opiskelijaa lv. 2020/21.
- Tutkinto-opiskelijoista 95 % opiskeli yliopistoissa ja korkeakouluissa (lv. 2020/21), muut pääasiassa 2. asteen oppilaitoksissa.
- Suosituimmat opiskelumaat: Britannia, Ruotsi, Alankomaat, Viro, USA, Latvia, Saksa, joiden yhteenlaskettu osuus oli 77 % lukuvuonna 2020/21.
- Tutkinto-opiskelijoiden lisäksi ulkomaisissa oppilaitoksissa on vuosittain määrääkäsia opiskelijoita, mm. vaihto-opiskelijoita – noin 1 770 lv. 2020/21.
- Suurin osa Suomesta ulkomaille opiskelemaan lähtevistä on kotoisin Uudeltamaalta
 - Arvio: 58 % Uudeltamaalta (OPM) → noin 5 000 – 5 500 UM-lähtöistä opiskelijaa lv. 2020/21.
- Uusia tutkinto-opiskelijoita on viime vuosina aloittanut 1 000 – 1 600 / lukuvuosi
 - Perustuu arvioon, että uusia opiskelijoita on 20-30 % kaikista opiskelijoista lukuvuosittain (Garam)
 - Ulkomaisten tutkintojen opiskeluajat ovat yleisesti 3-5 vuotta – lyhyempiä kuin Suomessa.

Tietolähteet:

- Kela: opintoetuustilastot vuosittain
- OPM: Selvitys suomalaisten tutkinto-opiskelusta ulkomailla (dia-aineistot); perustuu Kelan tietoihin. 2015?.
- Irma Garam: Suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomaisissa korkeakouluissa. Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2018:8. 2018.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden muuttoliike maakuntien välillä

- Korkeakoulututkinnon suorittaneiden nettomuuton virta suuntautuu Suomessa Uudellemaalle muista maakunnista, erityisesti keskisuurista korkeakoulumaakunnista.
- Uudenmaan muuttovoitto painottuu alle 35-vuotiaisiin: 2/3 on 25-34-vuotiaita.
- Uudeltamaalta muihin korkeakoulumaakuntiin opiskelemaan muuttaneista suuri osa ei jää opiskelualueella, vaan palaa Uudellemaalle, jossa on parhaat mahdollisuudet saada koulutusta ja osaamista vastaava työpaikka.

Korkeakoulututkinnot:

- Alin, alempi ja ylempi korkeakouluaste sekä tutkijakoulutus
- Vuodet 2017-2019 keskimäärin/vuosi

Tietolähde: Tilastokeskus

Johtopäätöksiä 1/2

- Aloituspaiikkojen määrä Uudenmaan korkeakouluissa on alimitoitettu suhteessa opiskelupaikkojen kysyntään, jota indikoivat Uudenmaan 2. asteen tutkintojen korkea osuus sekä maakunnan korkeakoulujen ensisijaisten hakijoiden suuri osuus suhteessa koko maahan.
- Uudenmaan korkeakoulujen osuus koko maan aloituspaikoista ja opiskelemaan valituista on laskenut useita %-yksiköitä vuodesta 2016 vuoteen 2021.
- Uudenmaan aloituspaikat ja opiskelemaan valitut ovat lisääntyneet suhteellisesti vähemmän kuin muiden maakuntien korkeakouluissa; kuitenkin Uudenmaan osuus maan opiskeluikäisestä ja työikäisestä väestöstä on kasvanut.
- Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden nuorten kynnys päästä opiskelemaan Uudenmaan korkeakouluihin on huomattavasti korkeampi kuin muun Suomen korkeakouluihin.
- Uudenmaan korkeakoulujen aloituspaikkojen alimitoitus on johtanut siihen, että Uudenmaan 2. asteen tutkinnon suorittaneiden hakemukset muun Suomen ja ulkomaisiin korkeakouluihin ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosina, sen sijaan muualta Suomesta Uudellemaalle kasvu on ollut vähäistä.
- Useissa korkeakouluissa on opintoaloja, joihin valittujen opiskelijoiden määrä ylittää ensisijaisten hakijoiden määrän, ja suuri osa valituista ei ota vastaan tarjottua opiskelupaikkaa.
- Korkeakoulujärjestelmä on tehoton, jos siihen sisältyy pitkäaikaisesti useita opintoaloja, joissa korkeakoulujen väliset erot ovat erittäin suuria ensisijaisten hakijoiden ja opiskelijoiksi valittavien välisessä suhteessa.

Johtopäätöksiä 2/2

- Viime vuosina noin 7 500 Uudellamaalla asuvaa nuorta aloitti vuosittain opiskelun muiden maakuntien korkeakouluissa ja noin 4 000 muissa maakunnissa asuvaa Uudenmaan korkeakouluissa.
- Korkeakoulututkinnon suorittaneiden muuttovirta suuntautuu muista maakunnista Uudellemaalle, jossa on eniten tarjolla korkeakoulutusta vastaavia työpaikkoja.
- Väestöennusteiden mukaan suurimpien kaupunkiseutujen maakuntien ulkopuolella työikäinen ja opiskeluikäisen väestön supistuminen tulee jatkumaan, ja potentiaalisten korkeakouluopiskelijoiden määrä tulee vähenemään.
- Uudellamaalla tilanne on päinvastainen: työikäinen ja opiskeluikäinen väestö kasvaa ennusteiden mukaan ainakin 2030-luvun lopulle asti.
- Muutos vähentää erityisesti maakuntakorkeakoulujen opiskelupaikkojen kysyntää, mutta lisää edelleen Uudenmaan opiskelupaikkojen tarvetta.
- Työikäisen ja myös opiskeluikäisen väestön väheneminen suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella tulee johtamaan siihen, että korkeakoulumaakuntien välinen eriytyminen tulee jatkumaan:
- Keskisuurissa ja pienissä korkeakoulumaakunnissa alueiden omien nuorten hakemukset maakuntien korkeakouluihin tulevat supistumaan, jolloin todellinen opiskelupaikkakysyntä tulee laskemaan.
- Uudellamaalla ja osin suurissa korkeakoulumaakunnissa omien nuorten hakemukset tulevat edelleen kasvamaan ainakin 2020-luvulla.
- Ulkomaisten opiskelupaikkahakemukset suuntautuvat edelleen ensisijassa Uudenmaan ja suurten korkeakoulumaakuntien korkeakouluihin.